

Česko-německé století

V. díl – Budoucnosti vstříc – od nezájmu k vzájemnému porozumění, 1989-2018

Úvodní komentář

Koncem 20. století se Evropa zásadně proměnila. Vlna občanské nespokojenosti smetla komunistické totalitní režimy a v zemích takzvaného východního bloku zavládla demokracie. Padla Berlínská zeď – symbol rozděleného Německa, z českého pohraničí zmizela železná opona a lidé mohli po letech opět svobodně dýchat. Češi a Němci začali postupně obnovovat pošramocené mezilidské i politické vztahy.

Olga Schreiberová

Uvidíme, jestli se to dá dohromady, jednou, že jeden druhému odpustí. Bez toho to nepůjde, bez smíření. A my jsme věřící a musíme i odpouštět jeden druhému. A víme, že trpěl aj ten český lid, aj německý, trpěli jsme všichni. Dříve tady byli třeba dvakrát třikrát do roka, v Rýmařově, autobusem. To dělal Bruno Heider a paní Kretschmerová, tady jezdila, s lidma. Přijížděli, ale teďka jich už hodně zemřelo nebo jsou nemocní, a tak ti staří už teďka to skončilo, s tím ježděním, málo, málokdy někdo přijede autem. Tento kostel, tady dělali vždycky poutě, za Německa. No a teďka si to udělali, protože už tady nejsou, tak si to udělali v Zeilu.

Rosemarie Kretschmer

02:04:-03:05

Přestože naši krajaní byli všichni po vyhnání traumatizováni, sebrali i tady někteří odvalu a pokusili se najít něco, oč by se mohli opřít, o něco církevního a náboženského, a tady v té kapli spatřovali náhradu za kostelík v Lipkách, protože má krásnou polohu a je to krásná malá kaple, podobně jako v Lipkách, a začali tam zase pořádat pouť... My jsme od roku 1947 jezdili do Zeilu zvláště vypravenými vlaky, byly to dva tři tisíce lidí, co sem jezdili, aby nabrali sílu k tomu, že to musí všechno nějak jít dál. Já osobně jsem smutná, že je tu tak málo Rýmařovských, přestože bydlí tady v okolí, ale nepřijedou... už se tak integrovali, že ani nepovažují za nutné sem jezdit.

Miroslav Slováček

Je to vzpomínka. Oni se tady setkají po té pouti, povykládají a zase se rozjedou do těch svých domovů, důvod k tomu, aby se znovu setkali a vyměnili si nějaké fotografie. A my tady čerpáme z těch jejich vzpomínek, jak to vlastně dřív bylo, když byli ještě v Rýmařově. Já osobně si myslím, že když neznám historii svého rodiště, tak nemůžu poznat vlastně, kde žiju. Cítím to tak, že musím znát svoji dlouhou historii, svoji minulost, abych mohl na ní stavět svoji další existenci, svůj další život.

Christoph Winkler

04:05-06:09

Vybudovali jsme tyhle prostory, abychom zachytili kus naší historie. Nazvali jsme je Domov – Místo setkávání. Začíná to vyhnáním sudetských Němců, pak to pokračuje. Máme tady spoustu fotografií, dokumentace, např. americké seznamy, vlaky, jména vyhnanců, kteří přijeli z Furthu im Wald. A tady je například historie Sudet. Psaný text je doprovázen ještě obrovským množstvím dokumentů, od novinových výstřížků po všechno, co k tomu patří. Chodí sem hodně školních tříd, a tak jim to člověk vysvětluje. Žáci dneska nevědí, co byly Sudety. Nevědí to a je třeba jim vše nejprve objasnit. Potom přirozeně samotné vyhnání. Tohle je bedna jedné ženy, s níž utíkala. Mezitím už zemřela, ale v naší době ještě žila, a tak

jsme se jí ptali, co všechno měla uvnitř. A často s žáky pořádáme kvíz: Kdybyste museli opustit během pěti hodin svůj dům, co byste si vzali s sebou? A oni začnou přemýšlet, jaké to je, něco takového prožít. Můj předchůdce v úřadu a já jsme byli roku 1992 poprvé v Rýmařově, seznámili jsme se zde s panem Slováčkem a od té doby jsme s ním spřáteleni. Vyvinulo se z toho, můžeme říct, dobré přátelství, teď už 25 let, a pravidelně se navštěvujeme. Včera jsme podepsali malou smlouvu mezi tímhle domem a muzeem v Rýmařově, podle níž si budeme vzájemně vyměňovat dokumenty a fotografie, abychom jeden druhému pomohli naši historii zpracovat.

Miroslav Slováček

Když se otevřely hranice, přijeli Němci a chtěli se podívat, nebo šli kolem baráku, tak lidi spíš zavírali okna, trochu se stranili a měli obavy, co bude, jestli nastane ta situace, že se budou Němcům vracet jejich domy, jejich objekty, které museli dřív opustit. Za ta léta jsem se setkal s různými osobami, které byly vystěhovány, a jedni měli takový názor, druzí měli opačný. Zejména mladí, ty už to nezajímalo, tyhle otázky jsou pro ně vyřešeny, ale ti staří původní obyvatelé, kteří nějaké bohatství v tom našem regionu měli, ti měli zájem o to, dostat to zpátky. Ne že by se chtěli vrátit, ale ten majetek získat zpět.

Rosemarie Kretschmer

07:06-07:42

Pro mě je Rýmařov stále můj domov, a tak to taky zůstane. Jsem teď v Hesensku, bydlím tam, mezitím jsem si tam postavila dům, ale nepatřím mezi místní. A že k tomu všemu muselo dojít, vlastně dodnes nechápu, protože my jsme s Čechy žádnou válku nevedli, s českým lidem jsme neměli žádné spory, a dodneška nechápu, že nám pak všechno tak brutálně vzali a poslali nás pryč.

Franz Kellner

07:42-08:17

Bojuji s těma staršíma, co říkají jo, jo, ale my jsme přece měli... takže něco vrátit musí! To je pro mě bláznovství. – Taky jsem psal do novin a vystupoval proti té druhé skupině. Další věc je, že si přeju, aby to tenhle stát sám o sobě nějak politicky vyřešil a ukončil. Já to nežádám, ale když to ten stát dokáže sám od sebe, tak by to bylo požehnání.

Psaný komentář v obraze v českém i německém jazyce

Zatímco obyčejní Češi a Němci poměrně snadno cestu k sobě nalézt dokázali, politické vztahy mezi oběma zeměmi byly od počátku 90. let dvacátého století plné emocí, vzájemných výčitek a nepochopení. Překážkou k dohodě byly zejména tzv. Benešovy dekrety, které se týkaly sudetských Němců. Německá strana požadovala jejich vymazání z českého právního řádu, čeští politici to odmítali.

Zásadní průlom ve vzájemných vztazích přinesla Česko-německá deklarace.

Archiv - Helmut Kohl (simultánně tlumočeno do češtiny)

My, Němci, víme o těžkém bezpráví, jež přivodilo nacionálně-socialistické Německo Čechům. Hlásíme se k naší zodpovědnosti. Němci a Češi mají lidskou povinnost vzpomínat na všechny ty, kteří se v první polovině tohoto století stali oběťmi národnostního boje, okupace, rasového běsnění, války a vyhánění.

Archiv – Václav Klaus (pouze v českém jazyce)

Deklarace jasně a srozumitelně odlišuje příčiny a následky událostí, které předcházely druhé světové válce a nacistické okupaci, jejíž zločiny jsou v ní jednoznačně odsouzeny, a hovoří i o

událostech, které následovaly po ní. Jasně a srozumitelně říká, kdo tyto věci způsobil. Jasně a srozumitelně hovoří i o našem vlastním příspěvku k pocitům křivdy mezi oběma národy a já jsem přesvědčen, že i to bylo zapotřebí.

Psaný komentář v obraze v českém i německém jazyce

Česko-německá deklarace byla dílem kompromisu a už od počátku byla kritizována některými politiky a částí veřejnosti na obou stranách. Oba státy se v textu zavázaly k financování kulturních, ekologických, společenských i vzdělávacích projektů a ke zřízení společného fondu. Česko-německý fond budoucnosti vznikl v roce 1998 a jeho prvotním úkolem byla náprava historických křivd. V rámci programu odškodnění obětí nacismu fond rozdělil mezi 7000 přeživších 90 milionů marek. 86 000 nuceně nasazených obdrželo náhradu 80 000 až 250 000 korun. Všechny peníze věnované na kompenzaci nacistických křivd poskytla německá strana.

Tomáš Jelínek

Tak jsem zase po nějaké době v depozitáři Národního archivu, kde jsou vlastně veškeré písemnosti Česko-německého fondu budoucnosti spjaté s tou kapitolou o odškodňování. Takhle vidíte, jak byl každý ten případ zdokumentován. Tady je nakonec definitivní rozhodnutí o tom, že bude zařazen do té kategorie nuceně nasazených a bude odškodněn. Často nám lidé posílali popisy toho, těch podmínek a vůbec okolností, jak k jejich nasazení došlo. Tady myslím, že je nějaký zrovna korespondenční lístek z té doby, který právě i prokazuje místo nasazení. Tady je Neues Lager, Strass bei Neu-Ulm. Je to vlastně dalo by se říct do určité míry i opravdu poklad, který skýtá vhled do určité nejtěžšího období česko-německých vztahů, ale také i těch konkrétních lidských osudů.

Věra Nechybová

Scházíme se na místě, které se stalo dějištěm velké tragédie. Pár týdnů po skončení hrůzně války, kdy se všichni těšili z života v míru, v našem městě znovu umírali lidé. Při dosud neobjasněném výbuchu ve skladišti bývalého cukrovaru zahynulo nejméně 26 osob. Další desítky životů vyhasly během živelných nepokojů na mostě Dr. Edvarda Beneše v centru města. Z dnešního pohledu je jednoduché soudit a dávat vinu některé straně. Můžeme se ujišťovat, že nyní by se nic takového nestalo, ale kdo z nás dokáže pochopit tehdejší rozjitřenou poválečnou atmosféru, zatíženou vzpomínkami na válečné zločiny nacismu i na to, co se dělo v pohraničí v letech před Mnichovem? Papež František řekl památnou větu: "Kdo jsem já, abych soudil?"

Zástupkyně sudetských Němců

13:04-13:26

Na tomto mostě, stejně jako v okolních oblastech, byli lidé, němečtí obyvatelé tohoto města, sehnání dohromady, povraždění, naházení do Labe nebo do požárních rybníků, kde se utopili. Podle očitých svědků se tehdy Labe zbarvilo krví do ruda.

Karel Karika

Chtěl bych říci, že tato událost je součástí naší historie a pokud na tyto události zapomeneme, budeme odsouzeni podobnou historii znovu opakovat. Historii, která nyní probíhá v jiných částech světa, a v současné době, kdy začíná soused nenávidět souseda, je tato akce velice důležitá. Závěrem bych chtěl ještě k této souvislosti vyzdvihnout význam a smysl Collegia Bohemica, instituce, která má za cíl osvětlit působení německy mluvícího obyvatelstva na českém území.

Petr Koura

Kolik těch místností bude celkem? Celkem by jich mělo být 14. Tohle je třeba místnost věnovaná Habsburkům, která se jmenuje Habsburský domov, a uprostřed by měla být kopie pomníku maršála Radeckého, sochy, která byla umístěna na Malostranském náměstí a po vzniku republiky byla odstraněna. Tady máme zase místnost věnovanou parlamentarismu, taková imitace českého zemského sněmu, a také první světová válka ještě v téhle místnosti bude tematizována. Takže tady je prozatím umístěn nábytek, který pak bude instalován v místnosti, která bude imitací hospody v Lokti nad Ohří. Bude to jedna z místností věnovaná regionalismu, vlastně ten stůl bude sloužit jako projekční plátno. A když teda si ten návštěvník výstavy k tomu přisedne, tak uvidí na tom stole ruce virtuálních spolusedících, půllitry, třeba i karty. Měl by k tomu běžet i zvuk, kde by ten návštěvník měl slyšet ty hovory, které se vedly v hospodě. Expozice se nebude věnovat jenom tomu krutému 20. století, ve kterém došlo k vyostření česko-německých vztahů, ale bude řešit i počátky německého osídlení v Čechách, takže první místnost nejstarší chronologicky bude věnována takzvané kolonizaci, tedy příchodu Němců do českých zemí. Tuhle místnost ještě z hlediska historie promyšlíme, protože ač jsou to nejstarší dějiny, tak jsou hodně často vykládány prismatem 19. století a toho pojetí nacionalistického v 19. století. My se chceme těm nacionalistickým stereotypům vyhnout, takže tuhle místnost ještě promyšlíme. Ta česká interpretace byla, že ti Němci jsou ti kolonisté, kteří vlastně přišli jako cizinci do těch českých zemí, zatímco podle zase jiných názorů ti Němci tady byli už třeba před příchodem Čechů. Vůči tomu muzeu od počátku tady v Ústí byly námitky, že vlastně to muzeum bude stranit Němcům, že bude zobrazovat řekněme tu jednostrannou interpretaci. Byl bych rád, kdyby po otevření té výstavy, ty výtky byly vyvráceny, nebo ty obavy, že to bude jednostranná interpretace, a vlastně to nelehké období, to znamená 1938-45, aby tam bylo zastoupeno třeba i tématem sudetoněmeckého odboje proti Hitlerovi.

Václav Houfek

Takže teď přejíždíme státní hranici mezi Českou republikou a Německem a za těch pár metrů je taky zároveň hranice mezi městečky Dolní Poustevna a Sebnice (Sebnitz). Pro obyvatele Dolní Poustevny i Sebnice je ale důležité to, že se už vlastně opravdu znovu otevřely ty hranice k tomu, že dochází k takovému přirozenému prolínání každodenního života obyvatel české i saské strany hranice. Spojují se pracovně, spojují se lidsky a může vlastně se ten život odehrávat v nějakých normálních parametrech, tak, jak vlastně byl běžný až do té druhé světové války. Funguje už dneska i to, že v těch příhraničních oblastech si navzájem opravdu mohou velice úzce pomáhat i třeba záchranné systémy, jako jsou hasiči, jako jsou rychlá zdravotní pomoc. Dolní Poustevna je opravdu daleko od svého okresního města Děčín a pokud má přijet záchranka do Dolní Poustevny, tak jako samozřejmě ideální je, když jede přes saskou stranu, protože to je mnohem rychlejší a efektivnější.

Soňa Dederová

My jsme nechali udělat některé fotky. Tohleto je kostel v Neratově. Ten úděl toho kostela byl podobný, jako u ostatních památek nebo kostelů v bývalých Sudetech, kde vlastně během komunistické éry úplně ty památky zchátraly. A potom právě díky aktivitám rodáků a těch dnešních obyvatel se začaly postupně ty památky opravovat. Tady ten kostel měl vlastně původně jenom obvodové zdi a teď je krásně zastřešený a má tam vlastně unikátní klenbu. My jsme podpořili během těch 20 let na 450 projektů obnovy památek. Většinou jsou to kostely a drobné sakrální památky, jako jsou kapličky nebo různé pomníky, křížky. Ideální podmínky jsou tam, kde je aktivní obec, je tam občanské sdružení a samozřejmě jezdí tam rodáci, kteří mají zájem památky obnovit. Obecně se u lidí kultivuje vlastně vztah ke svému okolí, ale co pro mě je pokaždý vždycky obohacující, tak to je vlastně ta dobrá vůle a to smíření vlastně těch lidí. A přijde mi hodně nefér, že politici často vlastně vytahují

sudetoněmeckou kartu, a přijde mi to jako velká neúcta k tomu, co Češi a Němci dokázali díky spolupráci od těch 90. let.

Emil Kintzl

Tady co vidíme ten kostel a jeho přilehlý hřbitov, tak ten kostel sloužil jako volejbalový hřiště, později jako sklad materiálu, no a kostel, to byl vlastně les, to bylo zarostlý náletovými dřevinami. Dneska, po tom 90. roce, se to všechno za pomoci těch bývalých vysídlelců a místních nadšenců a za pomoci dotací dalo dohromady a dnes tady ta Dobrá Voda je takovým navštěvovaným místem, hlavně z takového církevního křesťanského hlediska. Ta vesnička vstává vlastně do nového života. Nedávno se tady světily nové zvony, přišlo sem procesí Bavoráků z Německa, který šli pěšky asi 25 kilometrů. Byla to velká sláva a jsme rádi, že aspoň ty tradice, který připomínají to dávný osídlení, jsou tady zachované. Dneska se snaží každý městečko, každá vesnička, najít nějaký takový partnera. Ono ve většině případů je to partnerství mezi těmi vládci těch obcí, jo, starostové, zastupitelé, ale nejlepší partnerství je, když ty obyčejný lidí se seznámí a navštěvují se, tím oni poznají ten svůj život. A jinak ty lidi sem jezdí rádi, jsou tady vítaní, jo, bavíme se spolu, sedíme a žádný nějaký takový výčitky - vysídlení, vyhnání, majetek, to tady neexistuje.

Ingeborg Biefel

21:35-22:45

Já si tedy myslím, že co se smíření týká, v Brně už se něco pohnulo, tamní magistrát se omluvil, a to přes protesty některých Brňanů. Je tam bohužel ještě velký odpor mezi obyvatelstvem, možná jsou tam ještě staří komunisté nebo nevím co...

My Němci jsme se museli i proti vlastnímu rozumu naučit, že jsme Židům provedli mnoho, mnoho věcí. A i když se z toho chtělo člověku zvracet, když to viděl a četl, co se dělo, museli jsme to přijmout. A tohle musí udělat český stát taky! Musí přijmout, co se stalo – já tedy žádnou nenávist necítím, nenávist šíří duši, ale český stát se musí naučit to akceptovat. To je můj názor.

Jaroslav Ostrčilík

Stojíme na místě, kde stál sběrný tábor vlastně pro nacisty nuceně nasazené, který byl na konci války pochopitelně opuštěný. A tady, na tomto místě jaksi vyvrcholil nebo předběžně skončil tedy ten takzvaný pochod smrti z Brna, neboli to násilné vyvedení asi 25-27000 lidí německého jazyka z Brna. Toto je 12. akce svého druhu. Dřív jsme chodili vlastně z Brna sem, šlo o to připomenout to, co se tady stalo, a teď, poslední od roku 2015, chodíme vlastně opačným směrem, odsud do Brna, vlastně symbolicky. Jde samozřejmě také o to, připomenout ty historické události a také je to pietní akce, ale zároveň vlastně to je jakési podání rukou. Jde tam o ten opačný směr, který vlastně symbolizuje to smíření, návrat čehosi, prostě přivítání těch vyhnaných takhle symbolicky v Brně.

Franz Kellner

23:48-24:25

Okamžitě poté, co byl ohlášen ten zpáteční pochod do Brna, jsem tam odjel a zúčastnil se ho. Říkal jsem si, musím se stát jako úplně malý člověk symbolem a jít s nimi. Šel jsem tedy zpátky do Brna a někdo se mě zeptal: Proč s námi jdete? Jdu, protože tady existovala velká společná kultura, která byla zničena, a já chci napomoci k jejímu uzdravení.

Michal Kadleček

Mně jde o každou tu oběť. To, proč já to dělám, je o těch obětech, protože mi vadí, že jsou zapomenuté, že se o nich nemluví, že ztratily životy a vlastně to, že se o nich nemluví, tak je

to úplně zbytečný, jsou ztracený a stane se to znova. Já nechci, aby se to stalo znova a to je to, proč já o tom mluvím. A česká společnost bohužel tohleto doteďka nezpracovala. Já si myslím, že je to dobře vyjádřený na tomhle obraze. Vzniklo to tím, že v 98. roce v Roudnici nějaké hospodské, kterej měl velice špatný zkušenosti s cikánama, tak on mě problém a vyřešil to tím, že dal ceduli: Cikánům vstup zakázán! A v té chvíli já si myslím, že tam nemá jít vůbec nikdo. Každýho věc je, aby do takový hospody nešel, ať má on prázdnou, a prostě takhle to řešit nejde, musí tam bejt ta varianta. Já jsem pak dohledal, že poprvý se takovej nápis objevil v roce 1938 v Sudetech a týkal se Čechů. A tam bylo: Čechům a psům vstup zakázán! Vyloženě to bylo jako útočný, ti psi tam byli zmíněný samozřejmě, chápete? Jako že jsou na úrovni stejný. A k tomhle jsem si teda vymyslel 1942, protože Židům zakázali všechno, samozřejmě i ty hospody. No, a po roce 1945 zase těm Němcům se snažili vrátit všechno, co oni vymysleli, takže nosili pásky, taky nesměli vlastně vůbec nic. Tak jsme si vlastně ty hospody zakázali úplně všichni a ti psi to maj teda pokaždý, to mi připadá... Ale v té chvíli je vidět, jak je to blbý celý, jo? Prostě tak jsme si to všichni zakázali. Poprvý jsem se vůbec o problémech sudetoněmeckých oblastí dozvěděl při sympóziu v Lemberku, kde jsem se setkal s Jiřím Sopkem, kterej měl chalupu nedaleko Lemberku a říkal: "To je po Němcích a zůstala za trámem taková krabička, jak bývaly v kafemlejnkách starejch, a v tom jsou hračky, v tom je dětskej pokládek. A já furt čekám a schovávám to tam, jestli si pro to někdo přijde." Začal jsem sledovat, jak ta krajina vypadá teď a jak je děsně dodrbaná, jak se každé stará jenom o svoji zahradu a končí to plotem, končí to prahem, a že ty původní majitelé, jsem si říkal, že by to nedopustili. Ale jak vymíraj ty pamětníci, tak ty, s kterýma jsem promlouval, tak teď jsem ten pamětník já, i když jsem to sám nepamatoval, a mám pocit, že tohle dál nýst musím proto, aby se to nestalo. Právě v tom vidím ten smysl.

Jiří Neminář

-Všechno? Jo. Není vidět nadpis: Kdo jsou lidé na Hlučínsku. Naše čerstvá. Dáme to trošku doprava, jo.

Jiří Neminář (mluví německy)

27:19-27:59

V tomhle muzeu jsme se pokusili zachytit identitu. To je velmi obtížné, protože identita je abstraktní a nestálá, je to proces, může se měnit. Identitu máme tamhle dál, v poslední části, je to takový kotel. Ke kotli vedou cesty, a cesty, které my ovlivňujeme, to je historie, sociální a geografická poloha, ekonomické pozadí, to všechno naši identitu nějak ovlivňuje.

Dieter Aust

28:36-28:45

Támhle je můj domov, Kateřinky.

Delegace z německého Bamberku na opavské radnici (simultánně tlumočeno do němčiny)

Dobrý den. Vážení zástupci města Bamberk, vážení hosté, já vás tady vítám u nás na opavské radnici...

Zástupce bamberské radnice

29:04-29:31

Rád bych, abyste na znamení našeho spojení přijal tento obraz Bamberku s jeho nejznámějším symbolem, starou radnicí, a samozřejmě doufáme, že bude mít tady na opavské radnici své stálé místo.

Dieter Aust

29:32-30:46

To je dům v Opavě, zvaný německy Schmetterhaus, odkud jsme taky tady seshora za silného větru natáčeli.

Stejně důležité, možná i důležitější, je to, co se děje v malém. Ne co dělá velká politika, ale to, co jsme například zažili při naší cestě do Opavy – že tam existuje německo-slezský spolek a že se tam opět vzpomíná na německou minulost.

Myslím, že dnešní osobní vztahy a výměna názorů nebyly nikdy tak dobré jako teď. I to má svůj důvod, svou příčinu, na obou stranách je třeba vidět, že se musíme sbližovat a být konečně schopni vcítit se i do pozice toho druhého a rozumět mu, nejen mít klapky na uších a nedívat se vpravo vlevo.

Ivan Motýl

Takže dobrý den. Já vás vítám v galerii Wurst v Hlučíně. Galerie Wurst tady existuje asi 4 roky a název má podle toho, že v tomto objektu se nacházelo řeznictví. No a já tady s manželkou Eli, v tom bývalém řeznictví, děláme tematické výstavy. A ta letošní se jmenuje So was, němectví v nás. Mám k tomu i spoustu rodinných důvodů, proč jsme zvolili toto téma. Protože moje maminka se jmenuje Hermína a otec Günter a oba dědečky jsem měl ve Wehrmachtu, tak se s tím němectvím nějakým způsobem vyrovnávám celý život. A jmenuju se teda Ivan a Motýl, jo, takže je to jako složité. Ta výstava, to němectví v nás, není chápána tak, že se člověk musí hlásit k německým kořenům, ale je to chápáno tak, ať se nějakým způsobem vyjádří k tomu dlouhému soužití s Němci v těch českých zemích. To znamená, že tady jsou i díla, která jsou vyloženě antiněmecká, pak jsou tady díla vyloženě proněmecká, pak jsou tady díla neutrální, filosofující, přemýšlející. Postoupíme dál, můžeme tady tímto otvorem. Já bych napřed upozornil na takovej trošku ironickej objekt Gabriely Fraisové, takzvaný Němcoměr, aby každý umělec to své němectví si mohl změřit opravdu matematicky. Čili namířili jsme to touto stopkou, tou směrovkou, na Německo, zatočí se, tak. Ono se nám to pod tím posunulo. No a vidíme, že v tuto chvíli já bych byl asi takovej tříčtvrteční Němec, no. To v podstatě odpovídá. Podle mě nejzajímavější objekt, který vlastně ani není výtvarným objektem, je nález tady z Hlučínska a je to tento předmět. Když se na něj podíváte, já ho vezmu do ruky, co to je? Je to nádoba, že jo, na čištění latrín a je to německá přilba. Díky tomu, že na ni byl přivařen nástavec, tak se z toho hned vytvořil pracovní nástroj a je v tom všechna ta hrůza toho našeho českoněmeckého soužití. Je tam ta hrůza toho německého nacismu, toho, co pod těmito přilbami dělali němečtí vojáci na všech frontách, je v tom ale i ten český vztah k těm Němcům, kteří potom tu přilbu ponořili do těch lidských výkalů. V tom cítím zase symbolicky tu českou pomstu po osvobození, po roce 1945, květen, červen, a tak dále, všechny ty pogromy. Čili já si myslím, že tenhle předmět, ač vlastně vypadá jako jenom obyčejnej nález, tak si myslím, že nakonec vyjadřuje všechnu tu hrůzu toho našeho česko-německého soužití nejvíce. Na tom Hlučínsku je obrovský problém, tady v této oblasti, že vlastně tady neproběhla žádná denacifikace, že tady se vlastně v roce 1945 všichni museli, pokud tady chtěli zůstat, museli hlásit k Čechům, a že tady byli nějací Němci se potlačilo, řeklo se: "Všichni jste byli Češi před rokem 1742, teď jste zase Češi, tak o Němcích nemluvte a ticho!" No a třeba já osobně s tím mám jakoby velký problém, proto jsem si nepožádal o německý pas, i když bych na něj měl právo. Je to taková moje dohoda s mým otcem, že i když by to nebyl žádný problém, tak nějakým způsobem zůstaneme věrni tomu rozpolčení té duše.

Josef Melecký

Konzulární dny Velvyslanectví Spolkové republiky Německo se u nás v Kravařích na Hlučínsku konají 20 let. Je to taková služba pro držitele německého státního občanství a ta služba spočívá v tom, že zejména přijímají žádosti na vystavení německých cestovních pasů.

Anketa na německých konzulárních dnech v Kravařích

Respondent 1.

Ono je to už historicky dáno, že jsem se samozřejmě o pas přihlásil díky tomu, že mí rodiče mají oba dva, nebo měli oba dva, dneska jsou už zemřelí, měli německé občanství.

Respondentka 2.

Mám z maminičiny strany vlastně předky tady z téhle oblasti, takže proto mám německý pas a německé občanství. Rozhodla jsem se, že to pořídím i pro své dítě, protože mi to přijde užitečné.

Ivo Neumann (Ambasáda SRN)

Ti lidé, kteří tady všichni dneska byli, nebo většina z nich, jsou německými občany od narození. Narodili se v České republice, ale toto území nebylo vždycky české, patřilo to před první světovou válkou k Německu a bylo vlastně po roce 1918 přičleněno k českému státu. A tím pádem lidé, kteří tady žili, jejich předci, byli německými občany a podle německého zákona to občanství se dědilo po generace až do dnešních dnů.

Respondent 3.

Německý pas je samozřejmostí, protože všichni moji prapředci byli Němci, takže já se cítím pouze na tomto území jako smýšlející Němec. Já jsem se dokonce přejmenoval, protože když moje máma byla Adelheid, otec byl Ottokar a mně dali jméno Zdeněk, tak jsem si, když jsem byl dospělý, nechal změnit jméno, mám to i v rodném listě Reinhard. Já jsem na to pyšný, že jsem Reinhard Malik.

Josef Melecký

Za těch 20 let získalo potvrzení o německém původu minimálně 50000 občanů České republiky. Řeknu vám upřímně, na začátku těch 90. let do toho roku 1995 v první řadě převažoval ekonomický stimul, protože s německým pasem měli možnost vlastně získat uplatnění nejenom v německy mluvících zemích. Spousta lidí ještě v minulosti žádala taky o německý pas z toho titulu, aby mohli vycestovat do různých zemí, například do Spojených států, které měly bezvízový styk se Spolkovou republikou Německo, takže se tam žádná víza žádat nemusela. Ten stimul počátkem 90. let pro starší generace byl takový, abych to nepřehnal, abych se někoho nedotknul, že spousta z nich cítila: "Já bych chtěl jednou zemřít jako Němec. Tak jak jsem se jako Němec narodil, tak bych chtěl jako Němec zemřít."

Bruno Püchner

Momentálně jsem předseda svazku Egerländer Gmoi v Mnichově. Egerländer Gmoi, to se založilo v 50. letech, po válce. Sdružuje ty Němce z té oblasti Chebska. Ten smysl toho spolku je tu kulturu, naši kulturu Chebska, tradiční věci, zachovat. Tuto ten kraj, to je kraj chebskýho nářečí, tudy ponožky, my říkáme Batzerlstrümpfe, protože ty mají takový knoflíky na tom, a to naše ženy ještě zkoušejí to samy vytvořit takový, protože to nemůžeš nikde koupit. A speciální třeba je náš klobouk. Ten asi taky v Čechách nikde, nebo v Evropě, skorem nikde není. Kalhoty a tak taky můžou být jako kožený, černý, ale ne takový, jako jak je v Bavorsku, takový moc šitý v nějakým věci. To musí bejt bez nějakých znaků, normálně. Tak my jsme dneska jako tady v klubovně, v našem Egerländer Gmoi. Vydáváme tak každý 2-3 měsíce takovej časopis, menší časopis, nebo je to jenom informační věc, co se tak stalo ve spolku, novinky taky z okolí a taky ze starýho domova, z Chebska nebo z Čech. Všeljaký knížky se vydávají. To jsou kuchařský knížky. Jsou tam český knedlíky anebo držková polívka a takový věci, co tady na Bavorsku se vůbec nezná. Egerland je tak asi jako od Aše až po Horšovský Týn, až poblíž Plzně. Plzeň je tady. Jde to nahoru, jako na Žlutice až na Žatec. Nahoře je Kraslice a Jáchymov, jo? To je nahoře, Kraslice a zpátky jako do Františkových Lázní. Původně to bylo jenom okolo Chebu, jako Eger. Cheb je německy Eger. My jsme taky sami jako zpívali a udělali jsme céděčko s téma národnima písničkama, co na Chebsku se jako

zpívalo dřív. Není to německy, ale je to chebský nářečí. Němec, co neumí tu řeč, tu naši, tak ani tomu nerozumí.

Archiv ČT

Bavorský premiér Edmund Stoiber znovu požaduje zrušení takzvaných Benešových dekretů, dnes tento požadavek zopakoval v Německém spolkovém sněmu. Učinil tak v předvečer letošních Sudetoněmeckých dnů, které proběhnou o víkendu v Norimberku.

Archiv ČT

Jako sotva kdy předtím zazněly dnes v Norimberku hlasy volající po usmíření, ale současně sudetští Němci neustupují ani o krok ze svých požadavků.

Bernd Posselt

Atmosféra je mnohem lepší, než si mnoho lidí myslí. Já jsem založením optimista a věřím, že jsme na velmi dobré cestě.

Archiv ČT

Sudetští Němci chtějí pokračovat ve stávající cestě usmíření Čechy, ujistil jejich šéf Bernd Posselt. Na jejich sjezdu v Augsburgu taky prohlásil, že rozhodnutí o případném zrušení Benešových dekretů je výhradně na Česku.

Dieter Aust

42:22-43:29

Skutečnost, že se česko-německé vztahy utvářely tak obtížně, byla mimo jiné způsobena chováním sudetoněmeckého landsmanschaftu, který dlouhou dobu sledoval jen svůj úhel pohledu a vycházel z myšlenky, že „nám bylo všechno vzato, a proto chceme alespoň část z toho zpátky...“ Ale jak to provést? K tomu bych chtěl jen říci, že kdyby žádali odškodnění všichni, kteří v Evropě vinou Němců o něco přišli, stala by se z Německa chudá země. Vždycky mi vadilo, že v sudetoněmeckém tisku, který jsem částečně sledoval, se v každém vydání přinejmenším jednou vyskytly tyhle dekryty, ale nikdy jsem tam nečetl nic o Hitlerovi, o nacionálsocialismu. To je ta jednostrannost, kterou tam vidím a na kterou si stěžuji.

Franz Kellner

43:44-44:32

Říkám si, jak já sám jsem prožil vývoj sudetoněmeckých dnů. Jsem tu teď v poslední době počtvrté. Dříve jsem sem nejezdil vůbec, to když se ještě ve starých stanovách mluvílo o požadavcích na navrácení majetku. Od té doby, co byly tyhle požadavky zrušeny, bohudíky, jsem tu rád. Já jsem vůbec žádný domov neztratil, byl to můj duševní domov a je jím ještě i dnes... A myslím si, že v tomhle smyslu to vnímá většina.

Ingeborg Biefel

44:32-45:42

Myslím, že situace mezi Čechy a Němci je na velmi dobré cestě. Když tady procházíte těmi halami, často vidíte české nápisy, tady například máme lidi z Brna, kteří sem chodí každý rok, abychom se viděli, už se známe, spolupracujeme, je to dobrý, pozitivní postoj.

Dříve se na sudetské Němce nadávalo, revanšisti! a co já vím, ale my nemysleli na žádnou pomstu, nýbrž chtěli jsme se tu setkávat, mluvit jeden s druhým, ukázat naši kulturu, a to se tu dneska děje. A když se podíváte, jak tu hraje kapela z Nového Jičína, jak tančí a hrají a strhávají lidi, to se mi zdá báječné!

Eva Hanzelková

Jak mám mluvit? Já nevím, pro koho to teď je. Můžu česky, německy...No jasně, můžete česky. Takže můžu česky. Tak, já jsem z Nového Jičína. Jsem členkou souboru Javorník z Nového Jičína a Soubor lidových písní a tanců mají krásné přátelství s německým souborem, to jsou lidé z Kravařska, kteří byli vlastně odsunuti, ti Němci, a spolu si vzali s sebou ty kravařské tance a písně. A aby tady tato krásná kravařská kultura jaksi neupadla v zapomnění, tak se nám podařilo navázat krásné přátelství s těmi Němci, takže Němci – stará generace nás Čechy - mladou generaci učí tance a písně Kravařska, no a my se teda snažíme je naučit něco z toho Valašska. A tak nás to tak nějak jako spojilo.

Pavel Bělobrádek (simultánně tlumočeno)

Člověk, který v sobě nosí nenávisť, je slabý člověk. Dejme Evropě budoucnost! Ukažme jí, že nenávisť se dá překonat láskou a že spolupráce je tou nejlepší prevencí do budoucna.

Franz Kellner

47:05-48:03

Když jsem tady slyšel české politiky, jak nás oslovují: Milí krajané!, měl jsem v očích slzy. A myslím, že v té chvíli se u sudetských Němců mnohé změnilo: už nejsou tady jedni a tam druzí, tady tzv. Němci a tam tzv. Češi; připomněli nám, že jsme jedna rodina, stará evropská kulturní rodina. Jeden z politiků řekl: „Nepřicházíme, abychom se omlouvali.“ Někteří se tomu divili, ale já jsem byl vděčný, že to řekl. Nemá smysl, aby se přátelé, spolutrpitele, setkávali a navzájem se jeden druhému omlouvali. My se můžeme jen obejmout a utěšovat.

Tomáš Jelínek

Srdečně vás vítám u příležitosti slavnostního koncertu k 20. výročí Česko-německého fondu budoucnosti a Česko-německého diskusního fóra. Češi a Němci jsou si blíže, než k tomu kdy v moderní historii bylo, ovšem práce na dobrých sousedských vztazích je prací pro další generace, a proto já jsem velmi rád, že se nás zde dnes sešlo tolik, protože já to vnímám jak příslib, jako příslib toho, že právě to očekávání těch, kteří zažili naopak ty nejhorší okamžiky našich společných dějin, že to očekávání, které vkládají do naší práce, že bude naplněno. 20 let Česko-německého fondu budoucnosti, to je 10000 projektů, to jsou statisíce dětí a dospělých, kteří se setkali, poznali, něco společného vytvořili, navázali přátelství, opravili kostel, nebo třeba společně vytvořili i umělecké dílo. A některým z nich se podařilo stát se světovými.

Je potřeba přeložit titulek v obraze:

45:19

Přípravy oslav 20. výročí Česko-německého fondu budoucnosti, 1. 6. 2018, Praha, Mánesův most

Petra Ernstberger

49:36-50:32

Velmi nás těší, že tu dnes všichni jste. Neboť právě naši podporovatelé, naši sponzoři, probouzejí v našich projektech německo-české vztahy k životu. Dnešní večer má být malým poděkováním vám, kteří německo-český vztah svou angažovaností a svými idejemi pro nás skutečně oživujete a podporujete. Zveme vás tedy na slavnostní koncert Collegia 1704. Toto Collegium rovněž podporuje Německo-český fond budoucnosti a jde o jeden z nejlepších evropských, ba světově proslulých barokních orchestrů vůbec.

Tomáš Jelínek

Já myslím, že je vidět, že se Česko-německý fond budoucnosti v čase vyvíjí a reaguje právě na to, co je potřeba, a i ten krok do veřejnosti, do toho veřejného prostoru, tou slavností na Mánesově mostě, je myslím něco, co bychom měli rozvíjet i dál, protože je to prostor, kde je možné se setkat a společně vlastně trávit i příjemně volný čas a tím ale přispívat k tomu dobrému sousedství a vlastně i k základům toho, co vůbec drží celou Evropu pohromadě.

Je potřeba přeložit titulek v obraze:

50:45

Oslavy 20. výročí Česko-německého fondu budoucnosti, 2. 6. 2018, Praha, Mánesův most

Závěrečný psaný komentář v obraze v českém i německém jazyce

Přestože jsou v roce 2018 česko-německé vztahy prezentovány jako nejlepší v novodobé historii, najdou se stále skupiny i jedinci, kteří účelově využívají konfliktní historická témata k prosazování svých vlastních zájmů, čímž dobré vztahy mezi Čechy a Němci zpochybňují.